

## บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม รูปแบบการวิจัยแบบ CBR โดยมุ่งเน้นให้ชุมชนท้องถิ่นซึ่งประกอบด้วย ทีมวิจัย ที่ปรึกษา ประชาชนท้องถิ่น เรียนรู้ปัญหา วิเคราะห์และสังเคราะห์ปัญหาด้วยกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ตลอดจนกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาและทดลองปฏิบัติการแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจบริบทชุมชน วิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนนาหอ ศึกษาสภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยหน่วยงานภาครัฐและชุมชน และหาแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนนาหอ และศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนนาหอ อ.ด่านซ้าย จ.เลย

ผลการดำเนินการวิจัยพบว่าชุมชนนาหอมีบริบทชุมชนที่เอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยว ในด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และพิพิธภัณฑวัตถุชุมชนและพิพิธภัณฑพระแก้วอาษา ซึ่งผลจากการสำรวจศักยภาพและสภาพการจัดการท่องเที่ยว พบว่า แหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นโบราณสถานอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรม และในอดีตที่ผ่านมาสภาพปัญหาในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน พบว่า 1) ขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ภาครัฐ และชุมชนยังไม่มีความพร้อม 2) การจัดการแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนยังไม่เคยมีกระบวนการประชุมหาแนวทางการจัดการอย่างจริงจัง อีกทั้งสถานที่ยังไม่สมบูรณ์เพื่อดำเนินการนักท่องเที่ยว 3) ปัญหาการจัดการความรู้ในพิพิธภัณฑชุมชนวัดศรีภูมิ 4) ปัญหาด้านงบประมาณ และองค์กรสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง 5) ขาดบุคลากรการท่องเที่ยว 6) ชุมชนยังขาดทิศทางหรือแผนในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วม ดังนั้นชุมชนได้หาแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหา และทดลองเชิงปฏิบัติการในด้าน 1) ให้มีส่วนร่วมของคนในชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยวในทุกกระบวนการ 2) ชุมชนมีแผนปฏิบัติการระยะสั้นและระยะยาวเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน 3) การเข้ารับการสนับสนุนจากภาครัฐ และภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว 3) การสร้างความพร้อมให้แก่บุคลากรการท่องเที่ยว 4) การสร้างความพร้อมในด้านสถานที่ กิจกรรม การประชาสัมพันธ์ เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน 5) การสร้างความพร้อมในเรื่องข้อมูลการท่องเที่ยวในชุมชน ชุมชนได้ทดลองเชิงปฏิบัติการตามแนวทางได้แก่ การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนนาหอ การตั้งคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนนาหอ ชุมชนมีรูปแบบการจัดการท่องเที่ยว ชุมชนเข้ารับการอบรมเรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนและมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ศึกษาดูงานในพื้นที่ใกล้เคียงและจังหวัดน่าน พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว พัฒนาการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

ผลจากการดำเนินการวิจัยดังกล่าวส่งผลให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนแบบมีส่วนร่วมได้ในระดับหนึ่ง และยังส่งผลให้ผู้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมและมีบทบาทมากขึ้นในกระบวนการคิดเห็น ผู้ร่วมโครงการมีความกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นในกลุ่ม นำเสนอความคิดบนเวที และการสื่อความหมายต่อประชุมชนมากขึ้น และนำเสนอในรูปแบบนิทรรศการมีชีวิต ทำให้ผู้ร่วมทีมวิจัยเกิดความภูมิใจในตนเองและภาคภูมิใจในรากเหง้าของตน ถือเป็นการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนมากขึ้น เกิดนักวิจัยท้องถิ่น ตลอดจนทำให้เกิดองค์ความรู้ในการจัดการมากยิ่งขึ้น และนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ดีของคนในชุมชน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าชุมชนจะสามารถจัดการได้ในระดับหนึ่ง แต่ยังคงพัฒนาต่อไปโดยเฉพาะในด้านการประชาสัมพันธ์ในพื้นที่ให้ผู้คนเข้ามาเยี่ยมชมมากขึ้น และขยายวงกว้างในสื่ออินเทอร์เน็ตมากขึ้น การพัฒนากระบวนการนำเที่ยวที่เชื่อมโยงกับพื้นที่อื่นๆ การพัฒนากลวิธีนำเสนอของมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ตลอดจนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสม และพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อให้ชุมชนเกิดรายได้จากการท่องเที่ยวต่อไป